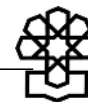

بررسی تطبیقی اختیارات پارلمان‌های کشورهای مختلف دنیا

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	مقدمه
۲	شاخص‌های مورد بررسی
۸	بررسی تطبیقی اختیارات پارلمان‌های کشورهای مختلف دنیا
۱۸	بررسی جایگاه ایران براساس شاخص‌های مورد نظر
۲۳	جمع‌بندی
۲۳	منابع و مآخذ

بررسی تطبیقی اختیارات پارلمان‌های کشورهای مختلف دنیا

چکیده

این گزارش به بررسی اختیارات کلان پارلمان‌های کشورهای دنیا با رویکردی مقایسه‌ای می‌پردازد. در این راستا در ۳۲ شاخص کلی پارلمان‌های کشورهای مختلف با هم مورد مقایسه قرار گرفته‌اند. مهمترین این شاخصه‌ها عبارتند از: امکان عزل و نصب رؤسای جمهور، حق رأی اعتماد به کابینه، حق سؤال و استیضاح کابینه، امکان تصویب بودجه، حق عزل و نصب مقامات قضایی، حق تغییر قانون اساسی، حق عفو مجرمان، داشتن جلسات منظم قانونگذاری، نظارت بر رسانه‌های دولتی و داشتن استقلال مالی. این شاخص‌های ۳۲گانه برای تمامی کشورها استخراج و طی جداولی در این گزارش آمده است. در ادامه نیز رتبه‌بندی کشورها به لحاظ اختیارات قوه مقننه ذکر شده است. همچنین جهت بررسی بهتر جایگاه ایران در بخش پایانی شاخص‌های ۳۲گانه مذکور به اجمال مورد بررسی قرار گرفته است.

مقدمه

گزارش حاضر نتیجه بررسی اختیارات قانونی پارلمانی و مجالس کشورهای مختلف دنیا براساس قانون اساسی آنهاست. جهت مطالعه اختیارات مجالس و پارلمان‌های کشورهای مختلف، ۳۲ شاخص، ذیل ۴ محور عمده طراحی شده است. این شاخص‌ها در بخش بعدی مورد مطالعه قرار می‌گیرند. با این حال نکته قابل توجه آن است که اختیارات قوای مقننه کشورها براساس نوع نظام سیاسی آنها متفاوت است. طبیعتاً کشورهایی با نظام‌های پارلمانی، ریاستی و شبه‌ریاستی، سطح متفاوتی از اختیارات تقنینی دارند. ازسوی دیگر درجه و میزان مردم‌سالاری کشورها نیز در این راستا اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. در کشورهایی که به لحاظ سیاسی بسته و اقتدارگرا هستند قدرت اصلی کشور در اختیار قوای مجریه و یا خاندان‌های سلطنتی است و لذا جایگاه قوه مقننه چندان رفیع نیست و نقش آن محدود است. با این توضیح باید نتیجه گرفت لزوماً مقایسه کشورها بدون لحاظ این شرایط نمی‌تواند راهگشا باشد. مطلوب آن است که در مقایسه میان کشورها، نوع نظام سیاسی آنها لحاظ شود. ازسوی دیگر باید توجه کرد تقسیم‌بندی کشورها براساس نوع نظام

سیاسی آنها نیز به سادگی امکانپذیر نبوده و نمی‌توان به‌طور قطع بسیاری از کشورها را به نظام خاصی منتسب کرد. این مسئله مورد مناقشه بسیاری از متخصصان نیز هست به‌عنوان مثال برخی از کارشناسان، انتخاب رئیس‌جمهور توسط مردم را شاخص ریاستی دانستن نظام سیاسی کشورها می‌دانند، صرفنظر از اینکه رئیس‌جمهور مقامی تشریفاتی باشد یا نباشد. حال آنکه برخی از متخصصان کارکرد ریاست‌جمهوری و اختیارات وی را شاخص اصلی ریاستی یا شبه‌ریاستی بودن نظام کشور می‌دانند.

نکته دیگر آنکه صرف توجه به قانون اساسی کشورها، نمی‌تواند واقعیات حقوق اساسی جوامع را نشان دهد، بلکه باید در عمل به بررسی اختیارات قوای مختلف کشورها توجه کرد. براساس مطالعه انجام شده برخی پارلمان‌ها دارای اختیارات عمده‌ای در کشور بوده و جایگاه اساسی دارند درحالی که در برخی کشورها علیرغم داشتن اختیارات متعدد، سایر قوا اختیارات بیشتری دارند. در برخی از کشورها نیز قوای مقننه نقش عمده‌ای در حقوق اساسی کشورها ندارند و حتی زیرمجموعه قوای مجریه به‌شمار می‌روند و یا نقش صوری برعهده دارند.

شاخص‌های مورد بررسی

در این مطالعه ۹ شاخص اول، در مورد میزان تأثیرگذاری قوه مقننه بر قوه مجریه تعریف شده است. در این راستا مسائلی نظیر امکان استیضاح دولت توسط مجلس، امکان حضور نماینده به‌عنوان عضو کابینه، امکان سؤال از دولت و نظارت مجلس بر دولت و نهادهای اجرایی بررسی شده است. ۹ شاخص بعدی به مطالعه میزان خودمختاری پارلمان می‌پردازد. در این راستا، مسائلی نظیر مصونیت نمایندگان، امکان وتوی مصوبات مجلس توسط دولت، امکان قانونگذاری در همه مسائل کشور، استقلال مالی بررسی شده است. هشت شاخص دیگر به اختیارات خاص قوه مقننه اختصاص دارد. به‌عنوان مثال امکان تفسیر قانون اساسی، اعلان جنگ، تصویب معاهدات عفو مجرمان، نصب مسئولان قضایی، نصب رئیس بانک مرکزی، نظارت بر رسانه‌های دولتی، از مهمترین شاخص‌های این بخش هستند. هفت شاخص باقیمانده نیز به توانایی‌ها و اختیارات نهادی و ساختاری پارلمان مربوط است. در این بخش مسائلی نظیر امکان شرکت مجدد در انتخابات، برگزاری جلسات منظم پارلمان، امکان داشتن مشاوران و کارمندان توسط نمایندگان بررسی شده است. جهت تبیین بهتر و مطلوب‌تر جداول صفحات آتی این شاخص‌های ۳۲گانه به تفکیک مختصراً تشریح می‌شوند:

۱. امکان عزل رئیس‌جمهور یا نخست‌وزیر توسط مجلس

در این محور امکان استیضاح و عزل رئیس‌جمهور و یا جایگزینی نخست‌وزیر توسط قوه مقننه بدون مشارکت و دخالت سایر نهادها آزموده می‌شود. در واقع براساس نوع نظام سیاسی کشورها و برخی پارلمان‌ها امکان استیضاح و یا جایگزینی بالاترین مقام اجرایی کشور را دارند. این مسئله در این شاخص تعریف شده است.

۲. امکان تصدی همزمان پست وزارت توسط نمایندگان

آیا نمایندگان پارلمان می‌توانند به شکل همزمان عضو کابینه نیز باشند؟ در مورد اینکه این مسئله باعث اقتدار بیشتر قوه مقننه خواهد شد یا تقویت بیشتر قوه مجریه، نظرات متفاوت است. برخی معتقدند جذب وزرا از میان اعضای کابینه باعث تقویت پارلمان خواهد شد و برخی نیز به دلیل شکل‌گیری مصالح و منافع مشترک، در نهایت معتقدند این امر سبب تضعیف پارلمان می‌شود.

۳. حق سؤال و استیضاح

در این شاخصه امکان احضار مقامات اجرایی دولت و سؤال از آنها در صحن مجلس یا کمیته‌ها و کمیسیون‌های پارلمانی، مورد بررسی قرار گرفته است. در جداول صفحات آتی حتی اگر این حق برای نمایندگان در قانون تصریح نشده ولی در عمل در کشورها، این مسئله رخ می‌دهد، به سؤال مذکور پاسخ مثبت داده شده است.

۴. امکان تحقیق و تفحص از دستگاه‌های اجرایی

آیا قوه مقننه می‌تواند به شکل مستقل از دستگاه‌های اجرایی و نهادهای تابعه آنها تحقیق و تفحص کند.

۵. آیا قوه مقننه امکان نظارت مؤثر بر نهادهای امنیتی نظیر ارتش، نیروهای انتظامی، اطلاعاتی و پلیس را دارند؟

تنها در مواردی که این نهادها مستقیماً زیر نظر مجلس باشند پاسخ مثبت به سؤال مذکور داده شده است. اگر این نهاد زیرمجموعه دستگاه‌های اجرایی باشند و مجلس تنها حق تحقیق و تفحص داشته باشد، پاسخ سؤال مذکور منفی است.

۶. آیا پارلمان نخست‌وزیر را منصوب می‌کند؟

در مواردی که رئیس‌جمهور با مشورت و رایزنی مجلس، این کار را انجام می‌دهد نیز پاسخ درج شده در جداول، مثبت است.

۷. آیا انتصاب اعضای کابینه نیازمند رأی اعتماد مجلس بوده یا آنکه خود پارلمان آنها را منصوب می‌کند؟

در هر دو حالت مذکور پاسخ سؤال مثبت خواهد بود تنها در صورتی که قوه مجریه رأساً و بدون نظارت و تأثیر مجلس اقدام به انتصاب وزیر نماید، پاسخ منفی در جدول درج شده است.

۸. آیا مجلس رئیس‌جمهور را انتخاب می‌کند یا اساساً کشور فاقد رئیس‌جمهور است؟

در صورت انتخاب مستقیم رئیس‌جمهور توسط مردم پاسخ منفی خواهد بود.

۹. آیا مجلس حق رأی عدم اعتماد به دولت را دارد؟

این سؤال مختص به کشورهای است که پارلمان به کل دولت و کابینه رأی عدم اعتماد می‌دهد. در کشورهای که تنها وزرا در معرض رأی عدم اعتماد مجلس قرار دارند، و نه کل مجموعه کابینه، پاسخ منفی خواهد بود.

۱۰. آیا قوه مجریه می‌تواند پارلمان را منحل کند؟

در صورتی که پارلمان‌ها مصون از انحلال توسط دولت باشند، پاسخ مثبت بوده و در مواردی که دولت‌ها اختیار انحلال پارلمان به شکل مطلق یا مشروط را دارند، پاسخ منفی است.

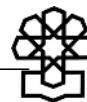
۱۱. آیا مصوبات و مقررات قوه مجریه نیازمند تأیید مجلس قبل از اجرایی شدن است؟ آیا

انحصار قانونگذاری در کشور در اختیار قوه مقننه است؟

در مواردی که پارلمان به شکل محدود و یا موقت حق قانونگذاری را به قوه مجریه واگذار می‌کند نیز پاسخ مثبت درج شده است.

۱۲. آیا مصوبات مجلس از وتوی دولت در امان است؟

پاسخ به این سؤال حتی زمانی که دولت حق وتوی قانون را دارد و پارلمان می‌تواند با اکثریتی خاص مجدداً بر مصوبه خود اصرار ورزد نیز مثبت است.

۱۳. آیا مصوبات مجلس عالی‌ترین قوانین بوده و تحت نظارت مراجع قضایی نیستند؟
در صورتی که قوه قضائیه حق اعلام مغایرت مصوبات مجلس با قانون اساسی داشته باشد پاسخ به سؤال منفی خواهد بود. در صورت تشریفات بودن مصوبات مجلس، مانند آنچه در بسیاری از کشورهای عربی دیده می‌شود، نیز پاسخ منفی خواهد بود.

۱۴. آیا مجلس حق قانونگذاری در تمام مسائل کشور بدون نظارت قوه اجرایی را دارد؟
در برخی کشورها تنها مجرای تصویب قانون لوایح دولت است. در کشورهای فدرال نیز که مجالس ایالتی حق قانونگذاری دارند از آنجا که پارلمان فدرال حق قانونگذاری در مورد مسائل ایالات را نیز دارد، پاسخ مثبت خواهد بود.

۱۵. آیا دولت‌ها مجبور به رعایت مصوبات مجلس در تخصیص بودجه هستند؟
در صورتی که دولت موظف به رعایت مصوبات مجلس در امر بودجه باشد، پاسخ مثبت است.

۱۶. آیا مجلس استقلال مالی دارند؟
در صورتی که مجالس بر منابع مالی خود کنترل داشته و امور داخلی و نیازمندی‌های خود را تأمین مالی نمایند، پاسخ به سؤال مثبت خواهد بود. در صورتی که دولت‌ها از اهرم مالی به‌عنوان ابزار کنترل و تأثیرگذاری بر پارلمان استفاده کنند، پاسخ به سؤال منفی خواهد بود.

۱۷. آیا نمایندگان پارلمان از تعقیب قضایی و بازداشت مصونیت دارند؟
در صورتی که نمایندگان دارای مصونیت بوده و این مصونیت توسط هر نهاد دیگری غیر از پارلمان لغو شود، پاسخ به سؤال منفی خواهد بود.

۱۸. آیا تمامی اعضای پارلمان انتخابی بوده و دولت حق انتصاب افرادی به‌عنوان نماینده را ندارد؟

این سؤال تنها در مورد مجالس نمایندگان مطرح بوده و در مورد مجالس عالی و سنا که دارای نمایندگان انتصابی نیز هستند، مطرح نمی‌باشد. همچنین در صورتی که دولت افرادی را به شکل تشریفات و فاقد اختیارات کافی به‌عنوان نماینده منصوب نماید، پاسخ مثبت خواهد بود.

۱۹. آیا مجلس بدون دخالت و نظارت سایر نهادها، حق تغییر قانون اساسی را دارد؟

۲۰. آیا مصوبه مجلس برای اعلان جنگ ضروری است؟

در بسیاری از کشورها حق اعلان جنگ در اختیار قوه مجریه یا مقامات عالی کشورهاست با این وجود مجالس باید این امر را تصویب نمایند. حتی در مواردی که اقدامات فوری در جهت رفع تهدید ضرورت داشته و فرصت کافی برای گرفتن مصوبه مجلس نیست، پاسخ مثبت خواهد بود.

۲۱. آیا مصوبه مجلس برای تصویب نهایی معاهدات دولت با سایر کشورها ضروری است؟

۲۲. آیا پارلمان حق اعطای مصونیت سیاسی را دارد؟

عمدتاً حق اعطای مصونیت به دستگاه‌های قضایی مرتبط است ولی در صورتی که پارلمان حق اعطای این شکل از مصونیت را داشته باشد، پاسخ به سؤال مثبت خواهد بود. لازم به ذکر است این حق در مورد جرائم سیاسی بوده و عمدتاً در مورد طبقه و گروهی از اشخاص اعطا می‌گردد. به عنوان مثال پارلمان می‌تواند گروهی از افراد بازداشت شده در شورش یا اعتراض خاص را مشمول عفو نماید.

۲۳. آیا پارلمان حق عفو مجرمین را دارد؟

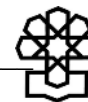
این مسئله بیشتر در مورد جرائم غیرسیاسی و مخصوص افراد است و نه گروه‌ها.

۲۴. آیا پارلمان حق عزل و نصب مقامات قضایی را دارد؟

در مواردی که این عزل و نصب‌ها مستلزم تأثیر پارلمان باشد، پاسخ به سؤال مثبت است.

۲۵. آیا رئیس بانک مرکزی توسط پارلمان منصوب می‌شود؟

در کشورهایی که منصب رئیس کل بانک مرکزی وجود ندارد و وزارت اقتصاد مسئول انجام این پست نیز می‌باشد، در صورتی که وزیر مذکور توسط رأی پارلمان و یا نظارت آن انتخاب شود، پاسخ مثبت خواهد بود.

۲۶. آیا قوه مقننه نظارت مؤثر بر عملکرد و تأثیرگذاری بر رسانه‌های دولتی را دارد؟
در صورتی که پارلمان نظارت مستقیم بر عملکرد رسانه‌های دولتی داشته و یا نمایندگانی جهت نظارت بر آن منصوب می‌کند، پاسخ به سؤال مذکور مثبت خواهد بود.

۲۷. آیا مجلس به شکل منظم جلسات خود را برگزار می‌کند؟
نهادی که به شکل مستمر و منظم تشکیل شده و جلسات منظمی داشته باشد، مسلماً بهتر می‌تواند از اختیارات خود استفاده نماید. ملاک پاسخ‌دهی به این سؤال برگزاری جلسات منظم حداقل در ۶ ماه از سال بوده است.

۲۸. آیا نماینده منشی مخصوص دارد؟
هدف از این طرح این شاخص آن است که دریابیم آیا کسانی هستند که به نماینده کمک نموده و دستیار وی باشند؟ وجود منشی و دستیار می‌تواند بر کارآیی و کارآمدی نماینده اثرگذار باشد.

۲۹. آیا نماینده بجز منشی دارای حداقل یک دستیار و مشاور در امور تخصصی هم هست؟
در برخی کشورها خود پارلمان این اشخاص را در اختیار نمایندگان قرار می‌دهند. در برخی کشورها نیز احزاب چنین اقدامی می‌کنند. برخی نمایندگان نیز خود رأساً افرادی را استخدام می‌کنند. هرچند نمایندگانی نیز هستند که علیرغم وجود امکان استخدام افراد، از این حق استفاده نمی‌کنند.

۳۰. آیا نمایندگان بدون وجود محدودیت خاص، حق انتخاب مجدد دارند؟

۳۱. آیا پست نمایندگی به اندازه کافی جذابیت دارد تا نمایندگان مجدداً ترغیب به حضور در انتخابات شوند؟

در برخی کشورها موقعیت پست نمایندگی باعث می‌شود اشخاصی به دنبال کسب مجدد کرسی نمایندگی شوند. برخی کشورها نیز این پست سکوی پرتابی برای مناصب جذاب‌تر می‌باشد. در صورتی که عموماً نمایندگان به دنبال انتخاب مجدد باشند، پاسخ به سؤال مثبت خواهد بود.

۳۲. آیا احتمال انتخاب مجدد نمایندگان فعلی پارلمان برای دوره آتی بالاست؟
پاسخ به این سؤال بیانگر افزایش سطح تجربه نمایندگان در طول زمان می‌باشد، که این امر نشانگر افزایش کارآمدی و ظرفیت استفاده از پست نمایندگی خواهد بود.

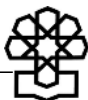
بررسی تطبیقی اختیارات پارلمان‌های کشورهای مختلف دنیا

جدول ۱. اختیارات پارلمان‌های کشورهای مختلف

ردیف	اختیارات	کشور
۱	امکان عزل رئیس‌جمهور یا نخست‌وزیر	افغانستان
۲	امکان تصدی پست وزارت به شکل همزمان	آلبانی
۳	حق سؤال و استیضاح	الجزایر
۴	حق تحقیق و تفحص	آنگولا
۵	حق نظارت بر نهادهای انتظامی و امنیتی	آرژانتین
۶	حق انتخاب نخست‌وزیر	ارمنستان
۷	حق رأی اعتماد به وزرا	استرالیا
۸	حق انتخاب رئیس‌جمهور	اتریش
۹	حق رأی عدم اعتماد به دولت	آذربایجان
۱۰	عدم امکان انحلال مجلس توسط دولت	بحرین
۱۱	مجلس تنها نهاد قانونگذاری	بنگلادش
۱۲	توسط دولت	بلاروس
۱۳	عدم امکان وثوق مصوبات مجلس	بلژیک
۱۴	قوانین مجلس عالی‌ترین قوانین	
۱۵	حق قانونگذاری در همه مسائل	
۱۶	تصویب بودجه	
۱۷	استقلال مالی مجلس	
۱۸	مصونیت قضایی نمایندگان	
۱۹	انتخابی بودن همه نمایندگان	
۲۰	حق تغییر قانون اساسی	
۲۱	حق اعلان جنگ	
۲۲	حق تصویب معاهدات بین‌المللی	
۲۳	حق اعطای مصونیت سیاسی	
۲۴	حق عفو مجرمین	
۲۵	حق عزل و نصب مقامات قضایی	
۲۶	حق عزل و نصب رئیس بانک مرکزی	
۲۷	نظارت بر رسانه‌های دولتی	
۲۸	داشتن جلسات منظم	
۲۹	حق داشتن منشی مشخص	
۳۰	حق داشتن مشاور	
۳۱	حق انتخاب مجدد	
۳۲	جناب بودن پست نمایندگی	
۳۳	بالا بودن احتمال انتخاب مجدد نماینده	

ردیف	شرح حق	کلمو	کلمو	کینشازا	کاستاریکا	ساحل عاج	کرواسی	کوبا	قبرس	جمهوری چک	دانمارک	دومینیکن	اکوادور	مصر	السالوادور	اریتره	استونی	اتیوپی	فیجی
۱	امکان عزل رئیس جمهور یا نخست وزیر						✓			✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓
۲	امکان تصدی پست وزارت به شکل همزمان									✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
۳	حق سؤال و استیضاح	✓	✓						✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۴	حق تحقیق و تفحص				✓		✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۵	حق نظارت بر نهادهای انتظامی و امنیتی				✓		✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۶	حق انتخاب نخست وزیر						✓				✓	✓	✓				✓	✓	✓
۷	حق رأی اعتماد به وزرا						✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۸	حق انتخاب رئیس جمهور									✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۹	حق رأی عدم اعتماد به دولت	✓	✓				✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۱۰	عدم امکان انحلال مجلس توسط دولت	✓			✓			✓			✓	✓	✓						
۱۱	مجلس تنها نهاد قانونگذاری				✓		✓			✓	✓	✓	✓						
۱۲	عدم امکان وثوق مصوبات مجلس توسط دولت						✓			✓							✓	✓	✓
۱۳	قوانین مجلس عالی‌ترین قوانین						✓				✓						✓	✓	✓
۱۴	حق قانونگذاری در همه مسائل	✓	✓				✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۱۵	تصویب بودجه						✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۱۶	استقلال مالی مجلس	✓	✓				✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۱۷	مصونیت قضایی نمایندگان	✓	✓				✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۱۸	انتخابی بودن همه نمایندگان	✓	✓				✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۱۹	حق تغییر قانون اساسی				✓		✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۲۰	حق اعلان جنگ	✓	✓				✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۲۱	حق تصویب معاهدات بین‌المللی	✓	✓				✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۲۲	حق اعطای مصونیت سیاسی	✓					✓				✓	✓	✓						
۲۳	حق عفو مجرمین																		
۲۴	حق عزل و نصب مقامات قضایی						✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۲۵	حق عزل و نصب رئیس بانک مرکزی						✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۲۶	نظارت بر رسانه‌های دولتی						✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۲۷	داشتن جلسات منظم	✓	✓				✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۲۸	حق داشتن منشی مشخص				✓					✓	✓	✓	✓						
۲۹	حق داشتن مشاور				✓					✓	✓	✓	✓						
۳۰	حق انتخاب مجدد	✓	✓				✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۳۱	جذاب بودن پست نمایندگی	✓	✓				✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓
۳۲	بالا بودن احتمال انتخاب مجدد نماینده						✓			✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓

اختیارات	کشور	
۱	امکان عزل رئیس جمهور یا نخست وزیر	✓
۲	امکان تصدی پست وزارت به شکل همزمان	✓
۳	حق سؤال و استیضاح	✓
۴	حق تحقیق و تفحص	✓
۵	حق نظارت بر نهادهای انتظامی و امنیتی	✓
۶	حق انتخاب نخست وزیر	✓
۷	حق رأی اعتماد به وزرا	✓
۸	حق انتخاب رئیس جمهور	✓
۹	حق رأی عدم اعتماد به دولت	✓
۱۰	عدم امکان انحلال مجلس توسط دولت	✓
۱۱	مجلس تنها نهاد قانونگذاری	✓
۱۲	توسط دولت	✓
۱۳	عدم امکان وتوی مصوبات مجلس	✓
۱۴	تولید مجلس عالی ترین قوانین	✓
۱۵	حق قانونگذاری در همه مسائل	✓
۱۶	تصویب بودجه	✓
۱۷	استقلال مالی مجلس	✓
۱۸	مصونیت قضایی نمایندگان	✓
۱۹	انتخابی بودن همه نمایندگان	✓
۲۰	حق تغییر قانون اساسی	✓
۲۱	حق اعلان جنگ	✓
۲۲	حق تصویب معاهدات بین المللی	✓
۲۳	حق اعطای مصونیت سیاسی	✓
۲۴	حق عفو مجرمین	✓
۲۵	حق عزل و نصب مقامات قضایی	✓
۲۶	حق عزل و نصب رئیس بانک مرکزی	✓
۲۷	نظارت بر رسانه های دولتی	✓
۲۸	داشتن جلسات منظم	✓
۲۹	حق داشتن منشی مشخص	✓
۳۰	حق داشتن مشاور	✓
۳۱	حق انتخاب مجدد	✓
۳۲	جذاب بودن پست نمایندگی	✓
۳۳	بالا بودن احتمال انتخاب مجدد نماینده	✓
۳۴	فیلد خالی	✓
۳۵	فیلد خالی	✓
۳۶	فیلد خالی	✓
۳۷	فیلد خالی	✓
۳۸	فیلد خالی	✓
۳۹	فیلد خالی	✓
۴۰	فیلد خالی	✓
۴۱	فیلد خالی	✓
۴۲	فیلد خالی	✓
۴۳	فیلد خالی	✓
۴۴	فیلد خالی	✓
۴۵	فیلد خالی	✓
۴۶	فیلد خالی	✓
۴۷	فیلد خالی	✓
۴۸	فیلد خالی	✓
۴۹	فیلد خالی	✓
۵۰	فیلد خالی	✓
۵۱	فیلد خالی	✓
۵۲	فیلد خالی	✓
۵۳	فیلد خالی	✓
۵۴	فیلد خالی	✓
۵۵	فیلد خالی	✓
۵۶	فیلد خالی	✓
۵۷	فیلد خالی	✓
۵۸	فیلد خالی	✓
۵۹	فیلد خالی	✓
۶۰	فیلد خالی	✓
۶۱	فیلد خالی	✓
۶۲	فیلد خالی	✓
۶۳	فیلد خالی	✓
۶۴	فیلد خالی	✓
۶۵	فیلد خالی	✓
۶۶	فیلد خالی	✓
۶۷	فیلد خالی	✓
۶۸	فیلد خالی	✓
۶۹	فیلد خالی	✓
۷۰	فیلد خالی	✓
۷۱	فیلد خالی	✓
۷۲	فیلد خالی	✓
۷۳	فیلد خالی	✓
۷۴	فیلد خالی	✓
۷۵	فیلد خالی	✓
۷۶	فیلد خالی	✓
۷۷	فیلد خالی	✓
۷۸	فیلد خالی	✓
۷۹	فیلد خالی	✓
۸۰	فیلد خالی	✓
۸۱	فیلد خالی	✓
۸۲	فیلد خالی	✓
۸۳	فیلد خالی	✓
۸۴	فیلد خالی	✓
۸۵	فیلد خالی	✓
۸۶	فیلد خالی	✓
۸۷	فیلد خالی	✓
۸۸	فیلد خالی	✓
۸۹	فیلد خالی	✓
۹۰	فیلد خالی	✓
۹۱	فیلد خالی	✓
۹۲	فیلد خالی	✓
۹۳	فیلد خالی	✓
۹۴	فیلد خالی	✓
۹۵	فیلد خالی	✓
۹۶	فیلد خالی	✓
۹۷	فیلد خالی	✓
۹۸	فیلد خالی	✓
۹۹	فیلد خالی	✓
۱۰۰	فیلد خالی	✓

اختیارات	کشور
۱- امکان عزل رئیس‌جمهور یا نخست‌وزیر	ایرلند
۲- امکان تصدی پست وزارت به شکل همزمان	ایتالیا
۳- امکان عزل رئیس‌جمهور یا نخست‌وزیر	جامائیکا
۴- حق تحقیق و تفحص	ژاپن
۵- حق نظارت بر نهادهای انتظامی و امنیتی	اردن
۶- حق سؤال و استیضاح	قزاقستان
۷- حق رأی اعتماد به وزرا	کنیا
۸- حق انتخاب رئیس‌جمهور	کره شمالی
۹- حق رأی اعتماد به دولت	کره جنوبی
۱۰- عدم امکان انحلال مجلس توسط دولت	کویت
۱۱- مجلس تنها نهاد قانونگذاری	قرقیزستان
۱۲- عدم امکان وثوق مصوبات مجلس توسط دولت	لائوس
۱۳- تصویب بودجه	لیتوانی
۱۴- حق قانونگذاری در همه مسائل	لبنان
۱۵- قوانین مجلس عالی‌ترین قوانین	لسوتو
۱۶- استقلال مالی مجلس	لیبریا
۱۷- مصونیت قضایی نمایندگان	لیبی
۱۸- انتخابی بودن همه نمایندگان	لیتوانی
۱۹- حق تغییر قانون اساسی	مقدونیه
۲۰- حق اعلان جنگ	
۲۱- حق تصویب معاهدات بین‌المللی	
۲۲- حق اعطای مصونیت سیاسی	
۲۳- حق عفو مجرمین	
۲۴- حق عزل و نصب مقامات قضایی	
۲۵- حق عزل و نصب رئیس بانک مرکزی	
۲۶- نظارت بر رسانه‌های دولتی	
۲۷- داشتن جلسات منظم	
۲۸- حق داشتن منشی مشخص	
۲۹- حق داشتن مشاور	
۳۰- حق انتخاب مجدد	
۳۱- جذاب بودن پست نمایندگی	
۳۲- بالا بودن احتمال انتخاب مجدد نماینده	

اختیارات	کشور	
۱	امکان عزل رئیس جمهور یا نخست وزیر	✓
۲	امکان تصدی پست وزارت به شکل همزمان	✓
۳	حق سؤال و استیضاح	✓
۴	حق تحقیق و تفحص	✓
۵	حق نظارت بر نهادهای انتظامی و امنیتی	✓
۶	حق انتخاب نخست وزیر	✓
۷	حق رأی اعتماد به وزرا	✓
۸	حق انتخاب رئیس جمهور	✓
۹	حق رأی عدم اعتماد به دولت	✓
۱۰	عدم امکان انحلال مجلس توسط دولت	✓
۱۱	مجلس تنها نهاد قانونگذاری	✓
۱۲	توسط دولت	✓
۱۳	عدم امکان وتوی مصوبات مجلس	✓
۱۴	تولید مجلس عالی ترین قوانین	✓
۱۵	حق قانونگذاری در همه مسائل	✓
۱۶	تصویب بودجه	✓
۱۷	استقلال مالی مجلس	✓
۱۸	مصونیت قضایی نمایندگان	✓
۱۹	انتخابی بودن همه نمایندگان	✓
۲۰	حق تغییر قانون اساسی	✓
۲۱	حق اعلان جنگ	✓
۲۲	حق تصویب معاهدات بین المللی	✓
۲۳	حق اعطای مصونیت سیاسی	✓
۲۴	حق عفو مجرمین	✓
۲۵	حق عزل و نصب مقامات قضایی	✓
۲۶	حق عزل و نصب رئیس بانک مرکزی	✓
۲۷	نظارت بر رسانه های دولتی	✓
۲۸	داشتن جلسات منظم	✓
۲۹	حق داشتن منشی مشخص	✓
۳۰	حق داشتن مشاور	✓
۳۱	حق انتخاب مجدد	✓
۳۲	جذاب بودن پست نمایندگی	✓
۳۳	بالا بودن احتمال انتخاب مجدد نماینده	✓
ماداگاسکار	✓	
مالاوی	✓	
مالزی	✓	
مالی	✓	
موریتانی	✓	
موریتوس	✓	
مکزیک	✓	
مولداوی	✓	
مغولستان	✓	
مراکش	✓	
موزامبیک	✓	
نامیبیا	✓	
نپال	✓	
هلند	✓	
نیوزلند	✓	
نیکاراگوئه	✓	
نیجر	✓	
نیجریه	✓	
نروژ	✓	

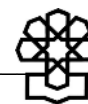
اختیارات	کشور
۱- امکان عزل رئیس‌جمهور یا نخست‌وزیر	عمان
۲- امکان تصدی پست وزارت به شکل همزمان	پاکستان
۳- حق سؤال و استیضاح	پاناما
۴- حق تحقیق و تفحص	گینه نو
۵- حق نظارت بر نهادهای انتظامی و امنیتی	پاراگوئه
۶- حق انتخاب نخست‌وزیر	پرو
۷- حق رأی اعتماد به وزرا	فیلیپین
۸- حق انتخاب رئیس‌جمهور	لهستان
۹- حق رأی عدم اعتماد به دولت	پرتغال
۱۰- عدم امکان انحلال مجلس توسط دولت	قطر
۱۱- مجلس تنها نهاد قانونگذاری	رومانی
۱۲- عدم امکان وثوق مصوبات مجلس توسط دولت	روسیه
۱۳- تصویب بودجه	رواندا
۱۴- حق قانونگذاری در همه مسائل	عربستان
۱۵- قوانین مجلس عالی‌ترین قوانین	سنگال
۱۶- استقلال مالی مجلس	صربستان
۱۷- مصونیت قضایی نمایندگان	سیرالئون
۱۸- حق تغییر قانون اساسی	سنگاپور
۱۹- انتخاباتی بودن همه نمایندگان	اسلواکی
۲۰- حق اعلان جنگ	
۲۱- حق تصویب معاهدات بین‌المللی	
۲۲- حق اعطای مصونیت سیاسی	
۲۳- حق عفو مجرمین	
۲۴- حق عزل و نصب مقامات قضایی	
۲۵- حق عزل و نصب رئیس بانک مرکزی	
۲۶- نظارت بر رسانه‌های دولتی	
۲۷- داشتن جلسات منظم	
۲۸- حق داشتن منشی مشخص	
۲۹- حق داشتن مشاور	
۳۰- حق انتخاب مجدد	
۳۱- جذاب بودن پست نمایندگی	
۳۲- بالا بودن احتمال انتخاب مجدد نماینده	

ردیف	شرح حق	ترکیه	ترکمنستان	اوگاندا	اوکراین	امارات	انگلینس	آمریکا	اروگوئه	ازبکستان	ونزوئلا	ویتنام	یمن	زامبیا	زیمبابوه	ایران*
۱	امکان عزل رئیس‌جمهور یا نخست‌وزیر	✓					✓	✓	✓						✓	
۲	امکان تصدیق پست وزارت به شکل همزمان		✓									✓	✓		✓	
۳	حق سؤال و استیضاح			✓	✓		✓	✓	✓		✓		✓		✓	✓
۴	حق تحقیق و تفحص	✓					✓	✓	✓		✓					✓
۵	حق نظارت بر نهادهای انتظامی و امنیتی						✓	✓	✓		✓					
۶	حق انتخاب نخست‌وزیر				✓		✓									
۷	حق رأی اعتماد به وزرا			✓	✓			✓	✓			✓	✓			✓
۸	حق انتخاب رئیس‌جمهور						✓						✓			
۹	حق رأی عدم اعتماد به دولت				✓		✓						✓		✓	✓
۱۰	عدم امکان انحلال مجلس توسط دولت			✓				✓				✓				✓
۱۱	مجلس تنها قانوتگذاری			✓			✓	✓								
۱۲	عدم امکان وثوق مصوبات مجلس توسط دولت	✓					✓				✓	✓	✓			
۱۳	قوانین مجلس عالی‌ترین قوانین						✓									
۱۴	حق قانوتگذاری در همه مسائل				✓		✓			✓		✓				✓
۱۵	تصویب بودجه			✓			✓	✓			✓					✓
۱۶	استقلال مالی مجلس			✓			✓	✓			✓					✓
۱۷	مصونیت قضایی نمایندگان				✓			✓	✓							
۱۸	انتخابی بودن همه نمایندگان			✓			✓	✓								✓
۱۹	حق تغییر قانون اساسی						✓							✓		
۲۰	حق اعلان جنگ				✓			✓			✓					
۲۱	حق تصویب معاهدات بین‌المللی				✓		✓	✓			✓					✓
۲۲	حق اعطای مصونیت سیاسی				✓		✓				✓					
۲۳	حق عفو مجرمین							✓								
۲۴	حق عزل و نصب مقامات قضایی				✓			✓								
۲۵	حق عزل و نصب رئیس بانک مرکزی				✓			✓								
۲۶	نظارت بر رسانه‌های دولتی				✓											
۲۷	داشتن جلسات منظم			✓			✓				✓					
۲۸	حق داشتن منشی مشخص				✓		✓									
۲۹	حق داشتن مشاور				✓		✓									
۳۰	حق انتخاب مجدد				✓		✓									
۳۱	جذاب بودن پست نمایندگی				✓		✓									
۳۲	بالا بودن احتمال انتخاب مجدد نماینده				✓		✓									

* امتیازات داده شده به مجلس شورای اسلامی نظر نویسنده مطلب اصلی است که به قید امانت تغییری در آن داده نشده است.

جهت توضیحات بیشتر به بخش بررسی جایگاه ایران مراجعه کنید.

جدول ۲. رتبه‌بندی کشورها به لحاظ اختیارات پارلمان

ردیف	نام کشور	ردیف	نام کشور	ردیف	نام کشور	ردیف	نام کشور	ردیف	نام کشور
۱	آلمان	۳۷	گینه نو	۷۳	آرژانتین	۱۰۹	ساحل عاج	۱۴۵	قطر
۲	ایتالیا	۳۸	پرو	۷۴	اتیوپی	۱۱۰	گویان	۱۴۶	سودان
۳	مغولستان	۳۹	اروگوئه	۷۵	گوآتمالا	۱۱۱	کویت	۱۴۷	بحرین
۴	جمهوری چک	۴۰	استرالیا	۷۶	لبنان	۱۱۲	مالاوی	۱۴۸	کره شمالی
۵	یونان	۴۱	بوسنی	۷۷	نامیبیا	۱۱۳	سنگاپور	۱۴۹	لیبی
۶	مقدونیه	۴۲	فیجی	۷۸	نیجر	۱۱۴	توگو	۱۵۰	عربستان
۷	بلغارستان	۴۳	هند	۷۹	پاناما	۱۱۵	آفریقای مرکزی	۱۵۱	ترکمنستان
۸	کرواسی	۴۴	عراق	۸۰	سريلانکا	۱۱۶	چین	۱۵۲	امارات
۹	دانمارک	۴۵	جامائیکا	۸۱	غنا	۱۱۷	مالزی	۱۵۳	میانمار
۱۰	لتونی	۴۶	پرتغال	۸۲	قرقیزستان	۱۱۸	مالی	۱۵۴	سومالی
۱۱	لیتوانی	۴۷	آفریقای جنوبی	۸۳	نیجریه	۱۱۹	ویتنام		
۱۲	هلند	۴۸	آمریکا	۸۴	روندا	۱۲۰	گامبیا		
۱۳	ترکیه	۴۹	بنگلادش	۸۵	تیمور	۱۲۱	گینه		
۱۴	انگلیس	۵۰	کامبوج	۸۶	آنگولا	۱۲۲	کنیا		
۱۵	آلبانی	۵۱	السالوادور	۸۷	آذربایجان	۱۲۳	موریتانی		
۱۶	بلژیک	۵۲	گرجستان	۸۸	بولیوی	۱۲۴	مراکش		
۱۷	استونی	۵۳	کره جنوبی	۸۹	بوتسوانا	۱۲۵	سوریه		
۱۸	مجارستان	۵۴	تایوان	۹۰	کابن	۱۲۶	تاجیکستان		
۱۹	مولداوی	۵۵	تایلند	۹۱	هائیتی	۱۲۷	تانزانیا		
۲۰	لهستان	۵۶	اوکراین	۹۲	ایران	۱۲۸	زیمبابوه		
۲۱	اسلونی	۵۷	ارمنستان	۹۳	لیبریا	۱۲۹	کوبا		
۲۲	اتریش	۵۸	بنین	۹۴	موزامبیک	۱۳۰	مصر		
۲۳	کانادا	۵۹	برزیل	۹۵	نیپال	۱۳۱	لائوس		
۲۴	فنلاند	۶۰	شیلی	۹۶	پاکستان	۱۳۲	تونس		
۲۵	نروژ	۶۱	کلمبیا	۹۷	روسیه	۱۳۳	ازبکستان		
۲۶	رومانی	۶۲	فرانسه	۹۸	سنگال	۱۳۴	زامبیا		
۲۷	اسلواکی	۶۳	اندونزی	۹۹	اوگاندا	۱۳۵	الجزایر		
۲۸	اسپانیا	۶۴	پاراگوئه	۱۰۰	یمن	۱۳۶	بلاروس		
۲۹	سوئد	۶۵	فیلیپین	۱۰۱	بروندی	۱۳۷	کامرون		
۳۰	سوئیس	۶۶	بورکینافاسو	۱۰۲	قبرس	۱۳۸	کنگو - کیشازا		
۳۱	نیوزلند	۶۷	کاستاریکا	۱۰۳	دومینیک	۱۳۹	اریتره		
۳۲	نیکاراگوئه	۶۸	اکوادور	۱۰۴	ماداگاسکار	۱۴۰	گینه بیسائو		
۳۳	صربستان	۶۹	هندوراس	۱۰۵	سیرالئون	۱۴۱	سوازیلند		
۳۴	ایرلند	۷۰	لسوتو	۱۰۶	افغانستان	۱۴۲	بوتان		
۳۵	ژاپن	۷۱	ترینیداد و توباگو	۱۰۷	کومور	۱۴۳	چاد		
۳۶	موریتوس	۷۲	ونزوئلا	۱۰۸	کنگو	۱۴۴	اردن		

بررسی جایگاه ایران براساس شاخص‌های مورد نظر

در مورد تطبیق شاخص‌های ۳۲ گانه مطرح شده توسط نویسندگان در مورد ایران باید این نکته را مورد توجه قرار دهیم که مقایسه برخی شاخص‌ها در کشورهای مختلف و از جمله ایران ممکن است لزوماً نتایج و خروجی صحیحی دربر نداشته باشد. هرچند تلاش شده در بخش ابتدایی اثر شاخص‌های مورد نظر، تعریف گردند ولی پیچیدگی حقوق اساسی کشورها باعث می‌شود عدم توجه به برخی نکات جزئی و البته کلیدی سبب بروز فهم نادرست از شرایط مطرح شده باشد. برای رفع این مسئله در مورد اختیارات مجلس شورای اسلامی در این بخش شاخص‌های مطرح شده درباره ایران، مورد بررسی اجمالی قرار می‌گیرند.

۱. آیا مجلس بدون دخالت نهاد دیگری حق عزل رئیس‌جمهور را دارد؟

پاسخ به این سؤال براساس اصل هشتادونهم قانون اساسی منفی است، مجلس می‌تواند در صورت رأی دوسوم کل نمایندگان به عدم کفایت رئیس‌جمهور، مراتب را جهت اجرای بند «۱۰» اصل یکصد و دهم قانون اساسی به اطلاع رهبری رسانده و ایشان رئیس‌جمهور را عزل نمایند. لذا در جمهوری اسلامی، مجلس می‌باید رأی عدم کفایت رئیس‌جمهور را به تأیید مقام معظم رهبری رسانده و به تنهایی نمی‌تواند باعث عزل رئیس‌جمهور گردد.

۲. آیا وزرا می‌توانند همزمان عضو مجلس باشند؟

براساس اصل یکصد و چهل و یکم قانون اساسی وزرا نمی‌توانند همزمان نماینده مجلس شورای اسلامی باشند.

۳. آیا مجلس حق سؤال و استیضاح مسئولان اجرایی را دارد؟

براساس اصل هشتادونهم قانون اساسی جمهوری اسلامی نمایندگان می‌توانند هیئت وزیران یا هر یک از وزرا یا رئیس‌جمهور را استیضاح نمایند.

۴. آیا مجلس می‌تواند مستقلاً از دستگاه‌های اجرایی و سایر نهادها تحقیق و تفحص نماید؟

براساس اصل هفتاد و هشتم قانون اساسی مجلس شورای اسلامی حق تحقیق و تفحص در تمام امور کشور را دارد.

همچنین براساس اصل نودم قانون اساسی، مجلس موظف به رسیدگی به شکایات از قوای سه‌گانه بوده و می‌تواند از قوه مجریه و قضائیه پیرامون شکایات توضیح بخواهد و نتیجه را اعلام نماید.

۵. آیا مجلس امکان نظارت مؤثر بر نهادهای امنیتی نظیر نیروهای انتظامی، ارتش و اطلاعاتی را دارد؟

مجلس شورای اسلامی از طریق اعمال حق نظارت خود بر وزارت کشور به‌عنوان جانشین فرماندهی کل قوا در نیروهای انتظامی و نیز وزارت اطلاعات می‌تواند بر این نهادها نظارت داشته و مسئولان آنها را جهت ارائه توضیحات به مجلس احضار نماید و در صورت لزوم آنها را مورد سؤال و استیضاح قرار دهد. همچنین براساس اصل هفتادوششم قانون اساسی حق تحقیق و تفحص در تمام امور کشور را داشته و به استناد این اصل و نیز مواد (۱۹۸) تا (۲۰۱) آیین‌نامه داخلی مجلس می‌تواند بر این نهادها نظارت نماید.

۶. آیا مجلس حق انتخاب نخست‌وزیر را دارد؟

براساس تغییر قانون اساسی در سال ۱۳۶۸، ایران فاقد نخست‌وزیر بوده و لذا مجلس درحال حاضر چنین اختیاری ندارد.

۷. آیا انتخاب اعضای کابینه نیازمند رأی اعتماد مجلس است؟

براساس اصل یکصدوسی‌وسوم قانون اساسی وزرا برای گرفتن رأی اعتماد توسط رئیس‌جمهور به مجلس معرفی می‌شوند.

۸. آیا رئیس‌جمهور منتخب مجلس است؟

براساس اصل یکصدوچهاردهم قانون اساسی رئیس‌جمهور مستقیماً توسط مردم انتخاب می‌شود.

۹. آیا مجلس اختیار دادن رأی عدم اعتماد به کابینه را دارد؟

براساس اصول هشتادوهفتم و یکصدوسی‌وششم قانون اساسی جمهوری اسلامی مجلس حق دارد به کابینه رأی اعتماد و عدم اعتماد بدهد.

۱۰. آیا دولت می‌تواند، مجلس را منحل کند؟

خیر.

۱۱. آیا انحصار قانونگذاری در کشور در اختیار مجلس است؟

براساس اصل هفتادویکم قانون اساسی مجلس شورای اسلامی می‌تواند در عموم مسائل کشور در حدود مقرر در قانون اساسی و با رعایت اصل هفتادودوم (عدم مغایرت قوانین با شرع و قانون اساسی) اقدام به وضع قانون نماید.

۱۲. آیا مصوبات مجلس از وتوی دولت مصون است؟

دولت یا رئیس‌جمهور حق وتوی مصوبات مجلس را ندارند.

۱۳. آیا قوه قضائیه بر مصوبات مجلس نظارت دارد؟

براساس اصل نودوچهارم قانون اساسی مصوبات مجلس تنها جهت بررسی عدم مغایرت با شرع و قانون اساسی به شورای نگهبان ارسال شده و قوه قضائیه نظارتی بر تصویب قوانین ندارد.

۱۴. آیا مجلس حق قانونگذاری در تمام مسائل کشور بدون نظارت قوه مجریه را دارد؟

بله، براساس اصل هفتادویکم قانون اساسی مجلس شورای اسلامی در عموم مسائل کشور حق قانونگذاری دارد.

۱۵. آیا دولت مجبور به رعایت مصوبات مجلس در مورد بودجه است؟

دولت مکلف به رعایت قوانین بودجه سنواتی است که در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده است.

۱۶. آیا مجلس استقلال مالی دارد؟

براساس مواد (۶۰) و (۸۲) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، مجلس دارای استقلال مالی بوده و بودجه سالیانه مجلس به پیشنهاد هیئت رئیسه پس از مشورت با کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات جهت درج در بودجه سالیانه کشور به دولت ارسال می‌گردد.

۱۷. آیا نمایندگان مجلس از تعقیب قضایی مصونیت دارند؟

نمایندگان مجلس براساس اصل هشتادوششم قانون اساسی در مقام ایفای وظایف نمایندگی در اظهارنظر و رأی کاملاً آزاد بوده و از تعقیب قضایی مصون هستند. در این راستا تبصره ماده (۷۵) آیین‌نامه داخلی مجلس وظایف نمایندگی را احصا نموده و آن را شامل نطق، بحث‌های داخل دستور، بحث‌های جلسات کمیسیون‌ها، اظهارنظراتی که برای اعمال اصل هشتادوچهارم قانون اساسی انجام می‌شود و سایر موارد نظارتی و قانونی می‌داند.

۱۸. آیا تمام نمایندگان مجلس انتخابی هستند؟

براساس اصل شصت و دوم قانون اساسی نمایندگان ملت به‌طور مستقیم و با رأی مخفی مردم انتخاب می‌شوند.

۱۹. آیا مجلس به تنهایی حق تغییر قانون اساسی را دارد؟

خیر، بازنگری در قانون اساسی جمهوری اسلامی براساس اصل یکصد و هفتاد و هفتم این قانون و توسط شورای بازنگری قانون اساسی صورت می‌گیرد که پس از طی تشریفات قانونی نیازمند همه‌پرسی است.

۲۰. آیا مجلس حق اعلان جنگ را دارد؟

خیر، این مسئله از اختیارات ولی فقیه و براساس اصل یکصد و نهم قانون اساسی صورت می‌گیرد.

۲۱. آیا مجلس حق تصویب نهایی معاهدات امضا شده توسط دولت را دارد؟

براساس اصول هفتاد و هفتم و یکصد و بیست و پنجم قانون اساسی، تصویب معاهدات پس از امضای دولت مستلزم تصویب مجلس بوده و حتی ارجاع دعاوی مربوط به اموال عمومی و دولتی به داوری در مواردی که طرف دعوی خارجی است، براساس اصل یکصد و سی و نهم قانون اساسی باید به تصویب مجلس برسد.

۲۲ و ۲۳. آیا مجلس حق اعطای مصونیت سیاسی و عفو مجرمین را دارد؟

مجلس این اختیار را نداشته و تنها براساس اصل یکصد و نهم قانون اساسی عفو مجرمین از اختیارات رهبری است.

۲۴. آیا مجلس حق عزل و نصب مقامات قضایی را دارد؟

خیر.

۲۵. آیا رئیس بانک مرکزی توسط مجلس تعیین می‌شود؟

خیر. رئیس کل بانک مرکزی به پیشنهاد رئیس‌جمهور و تأیید مجمع عمومی بانک مرکزی و با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌شود.

۲۶. آیا مجلس بر عملکرد رسانه‌های دولتی نظارت دارد؟

بر اساس اصل یکصد و هفتاد و پنجم قانون اساسی، عزل و نصب رئیس سازمان صدا و سیما بر عهده مقام رهبری است و شورایی مرکب از نمایندگان رئیس‌جمهور، رئیس قوه قضائیه و دو نماینده مجلس شورای اسلامی بر عملکرد سازمان نظارت دارند.

۲۷. آیا مجلس، جلسات منظم دارد؟

بله.

۲۸. آیا نماینده دارای منشی است؟

بله.

۲۹. آیا نماینده حق داشتن مشاور را دارد؟

بله.

۳۰. آیا نمایندگان مجلس حق انتخاب مجدد را دارند؟

بله.

۳۱. آیا پست نمایندگی جذابیت لازم جهت ترغیب حضور مجدد نماینده را دارد؟

بله.

۳۲. آیا مجلس جدید با تعداد قابل ملاحظه‌ای از افرادی که سابقه نمایندگی دارند تشکیل می‌شود؟

نویسنده در پاسخ به این سؤال، جواب منفی داده است. شاید نتوان پاسخ قطعی به سؤال مذکور داد عوامل متعددی در انتخاب مجدد نماینده دخیل هستند. عواملی نظیر مجموعه فضای، سیاسی کشور، عملکرد نماینده مذکور، جایگاه و طبقه اجتماعی وی و... از مسائلی است که باید جهت ارزیابی این امر لحاظ شود. با این وجود قدرت مسلم آن است که در هر دوره بخشی از نمایندگان در دوره آتی مجدداً به مجلس راه می‌یابند. به‌عنوان مثال ۳۳ درصد نمایندگان مجلس هفتم، مجدداً به مجلس هشتم راه یافته‌اند.

جمع‌بندی

این گزارش در ۳۲ معیار مشخص اختیارات قوای مقننه کشورهای مختلف دنیا را به آزمون گذاشت و در نهایت براساس این شاخص‌ها به رتبه‌بندی آنها اقدام کرد. نکات ذکر شده در مقدمه بحث برای درک صحیح از این رتبه‌بندی قابل توجه و تأمل است. این رتبه‌بندی براساس شاخص‌های مذکور صورت پذیرفته و نوع نظام این کشورها، قوانین اساسی، حقوق اساسی و سنت‌های سیاسی - اجتماعی آنها در این راستا اهمیت فوق‌العاده دارند. لذا بالا یا پایین بودن رتبه کشورها لزوماً به معنای مثبت یا منفی بودن وضعیت آنها نیست. البته برای ارزیابی دقیق باید نوع نظام سیاسی این کشورها به لحاظ ریاستی، شبه‌سیاسی یا پارلمانی را در نظر گرفت. این گزارش می‌تواند مبنایی برای تهیه گزارش‌ها و مطالعات تفصیلی آتی در زمینه اختیارات پارلمان‌های دنیا باشد.

منابع و مآخذ

۱. این گزارش اقتباسی از کتاب زیر است:

Steven Fish, Matthew Kroening. The Handbook of National Legislatures, A global Survey, Cambridge University Press, 2009.

۲. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

۳. آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۰۹۷۱

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی تطبیقی اختیارات پارلمان‌های کشورهای مختلف دنیا

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه سیاست داخلی)

تهیه و تدوین: احمد رحیمی مقدم

ناظر علمی: ابوذری گوهری مقدم

متقاضی: معاونت پژوهشی

سرپرستار: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۵/۲۳